

Kraftfoder for lærerstuderende og lærere

Tone Sævi og Gert Biesta (red.): Pedagogikk, periferi og verdi. Eksistensiell dialog om skole og samfunn

Fagbokforlaget

2020

230 sider, 387,90 Nkr.

Niels Rosendal Jensen

Denne udgivelse er usædvanlig i flere henseender. For det første handler den om eksistentiel pædagogik. For det andet rækker den bredere ud end gængse fagbøger, idet de spørgsmål, der bearbejdes igennem bogen, ikke blot henvender sig til professionelle, men også til forældre og samfund. For det tredje er den om pædagogik, periferi og værdi som noget, der hænger sammen. Pædagogik går grundlæggende ud på, at den voksne generation er interesserede i de kommende generationers muligheder for at leve deres liv så godt og meningsfuldt som muligt.

Pædagogik forstås i bogen ikke som omhandlende problemer og løsninger; den er ikke løsningen på et problem – som vi f.eks. kender det fra ”pædagogiseringen” af forskellige samfundsfænomener. Forfatterne af bogen betragter ikke børn og unge som problemer, men som mennesker, der forsøger at leve deres liv på måder, som kan åbne for frihed (s. 13). Ud fra denne argumentation ligger optagetheden et andet sted, nemlig hvordan pædagogik fremtræder i nogle af de centrale spørgsmål, vi møder i samfundet, hvordan pædagoger møder pædagogiske dilemmaer, og hvad det gør med dem, altså børn og unge, der møder pædagogik.

At tænke pædagogik, periferi og værdi sammen er ligeledes en stor udfordring. At tænke dem sammen indebærer muligheden for at fastholde en pædagogisk tilgang.

I det følgende har jeg plukket to kapitler ud.

I kapitel 2 (Det perifere som central værdi i en skole for et demokratisk samfund, Marit Mjøs) tages udgangspunktet i flytningestrømmen for et par år siden, og hvordan den daværende minister for indvandrere og integration mente, at Norges forhold til FN's menneskerettigheder skulle revurderes for at hindre for

stor en tilstrømning. Et andet eksempel er synet på udviklingshæmmede, idet ny norsk forskning peger hen mod, at elever med udviklingshæmning ikke altid betragtes som elever. Dvs., at vi som læsere kan følge to aktuelle indgange til forståelsen af, hvad der i denne bog karakteriseres som periferi. Hvis flygtninge ikke kan komme ind i landet, og hvis inklusion af bestemte elever ikke betragtes som en selvfølge (trods lovgivning herom), rejser det alvorlig tvivl ved, hvem der i det hele taget har en naturlig plads i fællesskabet. Et inkluderende fællesskab er også i dansk skole tænkt som omfattende alle børn og elever. Dermed kan det hævdes, at demokratisk uddannelse også må blive en uddannelse i moral og etik. Kapitlets forfatter fremhæver, at demokratiforståelsen er rokket, idet en liberalistisk demokratiforståelse med vægt på individuelle interesser og personlige valg på bekostning af fællesskab og værdier har vundet frem. Konkluderende peger forfatteren på, at anderledeshed skal være en umistelig værdi i en fremtidsrettet skole.

Kapitel 9 (Big data og skolen – skolens samfundsmandet i mødet med nye teknologier, Gunn Vedøy) tematiserer de mulige effekter af big data. Algoritmer anses her ikke udelukkende som en matematisk fremgangsmåde, men i lige så høj grad som dele af et socioteknisk system. Inden for uddannelsesverdenen findes en udbredt tro på, at indhentning af data og information om elever, resultater og skoler vil kunne producere viden, som ansvarliggør uddannelsessektoren og fører til forbedringer. Det har man naturligvis også gjort tidligere, om end i et mindre omfang (elevtal, klassestørrelser og statistikker af forskellig art). I dag tegnes der et mere avanceret billede: programvarer og digitale data integreres mere og mere i måden, uddannelsesinstitutioner ledes på, hvordan undervisning og læring opleves, hvordan uddannelsespolitikken udformes, og hvordan uddannelsesforskning gennemføres. Kommet så vidt kan man spørge om digitaliseringen fremmer eller hæmmer menneskelig værdighed og diskriminering? I hvert fald bør vi være optaget af, hvad teknologien fører med sig i forhold til vigtige samfundsværdier. Forfatteren kommer godt omkring temaet big data. I særdeleshed er det væsentligt at være opmærksom på, at data ikke er rene fakta, og at ukritisk brug af big data kan reproducere og forstærke social ulighed. Det tankevækkende er allerede eller kan blive, at den digitale revolution får betydning for uddannelsernes samfundsmandat. Mandatet omfatter elevernes individuelle friheder og det demokratiske fællesskab. Men hvad sker der, når vi ikke præciserer hvem, der ejer viden om den menneskelige virksomhed i f.eks. en skoleklasse eller på en professionshøjskole, og heller ikke er helt opdaterede i forhold til hvem, der bestemmer, hvad denne viden bruges til, og slet ikke har en kinamands chance for at få indsigt i, hvordan de forskellige informationskilder kobles sammen. Hvilke perspektiver kan forfatteren så pege på: de centrale områder for datadrevet undervisning udgøres af individualisering, evidensbaseret læring, effektiv styring og kontinuerlig innovation. Individualisering kan indebære, at lektionsplaner, undervisningsmateriale og vurderinger af den enkelte elevs eller studerendes

behov skræddersys af læreren. Dvs. tilpasning til den enkeltes niveau og behov, hvilket skulle medføre, at alle kan følge med, og at ingen keder sig. Evidensbaseret læring vil sige, at beslutninger om undervisning og drift af skoler informeres af forskellige typer data om individuelle og fælles elevbehov – fra egne elever og fra sammenlignelige skoler i hele landet. Læreren og elevernes intuition er således sat ud af ligningen, og det samme gælder de eksisterende traditioner og fordomme. Effektiv styring handler om at bruge de indsamlede data til at undersøge mulige sammenhænge mellem elevpræstationer, lærerpræstationer og administrative beslutninger for at kunne fordele ressourcer så effektivt som muligt. Kontinuerlig innovation stiller særlige krav om, at alle interessenter har direkte adgang til nyttige og brugbare data.

De to eksempler er ikke enlige svaler. Tværtimod. Bogen indeholder mange interessante og måske også udfordrende kapitler – f.eks. kapitel 3 om unge asylansøgere i ingenmandsland, kapitel 4 om lærerens pædagogiske ansvar (og når det bliver for stort og omnivort), kapitel 5 om hvem, der ejer barnet (religionsfrihed) eller kapitel 14 om populisme og pædagogik. I alt rummer bogen 12 kapitler, der hver især leverer åndeligt kraftfoder for især lærerstuderende og lærere, men også andre professionelle og forældre, som er interesseret i, hvordan skolen er under forandring.

Niels Rosendal Jensen, DPU, Aarhus Universitet